

Jozef Lettrich

Dr. Jozef Lettrich patrí k najvýznamnejším osobnostiam slovenskej a československej politickej scény 20. storočia. Svojou životnou cestou a politickou angažovanosťou zanechal výraznú stopu v nedávnej minulosti i v odkaze pre dnešok.

Zo života

Jozef Lettrich sa narodil 17. júna 1905 v obci Diviaky v rodine horára. Detstvo prežil spolu s ďalšími ôsmimi súrodencami v skromných pomeroch. Do ľudovej školy začal chodiť v Turčianskych Tepliciach, potom pokračoval v štúdiu v meštianskej škole v Turčianskom svätom Martine. V roku 1920 prestúpil na reformné reálne gymnázium, kde v roku 1925 zmaturoval. Počas štúdia práva v Bratislave Jozef Lettrich vstúpil do prostredia aktívneho politického a spoločenského života. Angažoval sa v Zväze slovenského študentstva, Právnikovi a v Združení agrárnych akademikov.

Po promócií bol krátky čas súdnym úradníkom v Bratislave, advokátskym koncipientom vo Zvolene, v rokoch 1935 – 1937 právnym referentom Slovenskej Všeobecnej úverovej banky. V roku 1937 pracoval ako vedúci oddelenia na Zväze roľníckych vzájomných pokladníc. Popri svojej činnosti právneho poradcu sa venoval aj redaktorskej práci a štúdiu domácej i európskej politiky. Uvedomoval si postavenie Slovenska v strednej Európe, obklopenej autoritatívnymi režimami, a preto chápal nevyhnutnosť usporiadania domácich pomerov. Stal sa predstaviteľom regionalizmu v hnutí mladých agrárnikov, ktorí sa snažili o výraznejšie miesto Slovenska v Československej republike.

Spoluzakladateľ Slovenskej národnej rady

Dr. Jozef Lettrich odmietal ideológiu fašizmu a komunizmu, neobhajoval slovenský autonomizmus a separatizmus, preto bol aj jedným z prvých politických väzňov nového režimu po 14. marci 1939. Prenasledovanie umocnilo jeho aktívnu prácu v ilegality. Začal byť

činný ako predstaviteľ demokratického Slovenska. Spoluzakladal Demokratickú stranu, stal sa jej podpredsedom a v júli 1945 predsedom.

Povojnové roky

Po vojne sa stal Dr. Jozef Lettrich predsedom Slovenskej národnej rady v obnovenom Československu. Dosiahol tak na Slovensku najvyššie možné postavenie. Politickej práci podriaďoval úplne všetko, aj osobný život. Vystupoval aktívne a dôrazne pri obhajovaní slovenských národných práv, najmä pri uzatváraní troch pražských dohôd a pri zostavovaní slovenských národných orgánov. Na jar roku 1944 sa Dr. Jozefovi Lettrichovi podarilo zabrániť konfesijnému rozdeleniu národa uzavretím predvolebnej aprílovej dohody medzi katolíckym a evanjelickým krídlom DS. Táto skutočnosť zabezpečila podporu katolíckej voliárskej väčšiny a DS v májových voľbách 1946 získali volebné víťazstvo.

Je paradoxné, že pozícia Dr. Jozefa Lettricha po víťazných voľbách bola čím ďalej ťažšia. DS čelila rôznym nátlakovým akciám komunistov. Počas komunistami vykonštruovanej krízy v roku 1947 svojím postojom dokázal zabrániť rozpadu DS a uchrániť demokratické zriadenie. Po februárových udalostiach roku 1948 bol Dr. Jozef Lettrich prinútený k demisii z oboch funkcií: predsedu SNR a predsedu DS. 11. marca 1948 ilegálne prekročil hranice Rakúska.

Organizátor exilu

Dr. Jozef Lettrich patril k najvýznamnejším členom československého exilu. Stal sa podpredsedom Rady slobodného Československa, neskôr spoločne s ďalšími politikmi založil Výbor pre slobodné Československo. V decembri 1963 bola v Toronte založená Stála konferencia slovenských demokratických exulantov, ktorej sa stal predsedom. Prednášal na viacerých univerzitách, bol členom Americkej akadémie politických a sociálnych vied v Philadelphii. Publikoval v rôznych časopisoch, vydával dojtýždenník Čas a neskôr dvojmesačník Naše snahy.

Moderný Európan

Dr. Jozef Lettrich si bol vedomý nutnosti spolupráce s predstaviteľmi ďalších európskych krajín, ktoré sa ocitli v područí komunizmu. V roku 1968 sa stal predsedom Zhromaždenia európskych ujarmených národov ACEN a v tejto funkcii podnikol v máji 1969 cestu do Európy, pri ktorej prehovoril v Štrasburgu. Veril, že sloboda sa vráti do Československa.

Zomrel náhle 29. novembra 1969 v New Yorku. Jeho pozostatky boli v septembri 1990 prevezené na Slovensko a boli uložené na Národnom cintoríne v Martine. V roku 1993 bol v slovenčine vydaný preklad jeho knihy Dejiny novodobého Slovenska. Lettrichov archív je od roku 1995 uložený v Archíve literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice.

Udelenie čestného názvu škole

Dr. Jozef Lettrich bol jedným z najvýznamnejších slovenských politikov 20. storočia. V roku 2006 bol udelený našej škole čestný názov nesúci meno tejto významnej osobnosti.